

Боряна Братанова. *Английските фразеологични глаголи и българските префигурани глаголи – граматикализация и аспектиалност.*

Велико Търново: УР „Св. св. Кирил и Методий“, 2020, 390 с., ISBN 978-619-208-233-8

В аспектологията почти аксиоматично се приема, че славянският вид се изразява в глаголите като речникови единици, а в германските езици – по композиционен път. Изследванията на композиционния вид бележат огромен ръст в теоретичната лингвистика, но не и в приложното езиковедие (Vulatović 2019). Разглежданият тук труд заимства от теорията на композиционния вид разбирането, че перфективност – имперфективност е противопоставяне, валидно и за двата изследвани езика. Обект на анализ са българските префигурани глаголи и фразеологичните в английския език, целта е да се покаже, че са „граматичен маркер на перфективност“. Кой знае защо, перфективността е приравнена с пределността, тук наречена теличност. Приведени са списъци с фразеологични глаголи, определяни като „обикновено перфективни/телични“, представени на български чрез съответствия със свършени глаголи, съобразно с разбирането, че английските фразеологични глаголи най-често функционират „за изразяване на перфективност“.

Налице са проблеми. Първо, няма критерий, определящ кои глаголи са телично-перфективни, кои не. Второ, телични неправилно са дадени чрез несвършени еквиваленти на български, вж. *fall apart, get off, grow into, run out of* (с. 75–76). Не е технически пропуск, несъответствията са много. По-късно (с. 157) се прави уговорката, че някои фразеологични глаголи всъщност са амбивалентни, реализират и двата вида. Оказва се, че такъв е даденият преди като имперфективен *run out of* (= *привършвам/привърша*, вж. с. 133). Отново липсва обяснение защо са амбивалентни и как реализират (им)перфективност или амбивалентност. Проблемът е следствие от разбирането, че теличност и перфективност са **едно и също нещо** – прокарано като червена нишка в целия труд. В теорията на композиционния вид теличността е лексикално свойство на глагола, негов потенциал, а перфективността е граматично, реализирано по композиционен път (Kabakčiev 2000, Vulatović 2020).

Критерии за определяне на (а)теличност и амбивалентност при английските фразеологични глаголи предлага теорията на композиционния вид, но тук (с. 92) е изненадата. Композиционният вид се оказва извън сферата на изследването. Добре. Аспектиални стойности могат да се изградят и без композиционен подход, чрез анализ на семантиката на фразеологичните глаголи. Но и такъв анализ не е предложен. За приведените стотици примери с фразеологични глаголи се заявява (с. 318 – 319), че частиците в тях „преобладаващо функционират като маркер за перфективност“, а маркери за перфективност са и префиксите в българските глаголи. Но ако теличността и перфективността са приравнени, следва, че английските фразеологични глаголи и българските префигурани имат еднакъв статут. И едните са граматически перфективи, и другите. Възможно ли е да е така?

Ако при фразеологичните английски глаголи перфективността е граматикализирана, с огромна сила надвисва въпросът: а как на английски се изразява перфективност при **нефразеологични** глаголи, в прости изречения като *X left*? Тези изречения са океан; сравнени по разпространение с тях, фразеологичните глаголи са ручейче. По „логиката в книгата“ излиза, че перфективността в *X left* произтича от перфективността на *left*. Но това не може да се приеме, защото отдавна е от-

речено в аспектологията, а и самата авторка не го твърди – обаче се опитва да прокара на места идеята, че едва ли не претеритът изразява перфективност.

Алтернативно решение би било да се обяви, че *X left* не е перфективен израз. Но това би било абсурдно: не може *go out* да е перфективен израз, да означава *изляза* (с. 75), оттам и *X went out* е перфективен, обаче синонимният *X left* да не е. Ако при английските фразеологични глаголи частиците бяха „граматични маркери на перфективност“ наред с префиксите в българските глаголи, българският и английският нямаше в аспектуално отношение да са различни езици. Префигираните български глаголи наистина са граматични маркери на перфективност. Но в английския език нито фразеологичните глаголи, нито самостоятелните могат да бъдат „маркери на перфективност“. Те експлицират теличност, а перфективност се експлицира на равнището на изречението, по силата на множество фактори. Ако *went out* и *left* бяха перфективни изрази, имперфективни изречения като *Birds went out for prey early* или *Students left school in droves to join the army* щяха да бъдат невъзможни. Или може би *go out* и *leave* са изрази, които са и перфективни, и имперфективни? Добре. Тогава **всички** английски глаголи и глаголни изрази са и перфективни, и имперфективни, и телични, и нетелични. Но това срива цялата логическа постройка на труда.

В заключение ще кажем, че тази книга предлага адекватен обзор на изследванията в областите граматикализация и аспектология, анализите на начините на глаголното действие в двата езика биха били от полза за читатели и изследователи. Но в нея липсва адекватно описание на механизмите за експлициране на перфективност и имперфективност в английския език, а причина за това е отказът от използване на теорията на композиционния вид.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Bulatović 2019:** Bulatović, V. Aspect semantics and ESL article use. *IRAL*. DOI: 10.1515/iral-2019-0016
- Bulatović 2020:** Bulatović, V. Thinking for speaking in the right aspect – on whether modern English grammars can do more. *RESLA* 33(2). 384–415.
- Kabakčiev 2000:** Kabakčiev, K. *Aspect in English: a “common-sense” view of the interplay between verbal and nominal referents*. Dordrecht: Kluwer.

Красимир Кабакчиев*

* Красимир Кабакчиев – дфн, независим изследовател, София, kkabakciev@gmail.com